

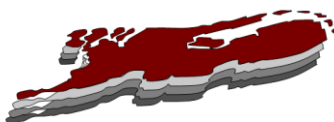
**Inventariserend
veldonderzoek –
proefsleuven**

**Guisweg 55 te Zaandijk,
gem. Zaanstad**

Opdrachtgever: J. Hollander

18 december 2015

Versie 2.0 Definitief

Inhoud

1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding onderzoek	3
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebiedsgegevens	3
1.3 Administratieve gegevens	5
Objectgegevens plangebied	5
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	6
1.5 Onderzoeksdoel	7
2 Archeologische kenmerken	8
3 Inventariserend veldonderzoek	12
3.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	12
3.2 Bodemopbouw	13
3.3 Archeologie	13
3.4 Interpretatie	15
4 Conclusie en advies	16
4.1 Conclusie	16
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen uit het PvE	16
4.3 Advies	17
Literatuur en bronnen	18
Bijlage	19
1 Vlaktekening put 1	19
2 Sporenlijst	20
3 Vondstenlijst	21

Samenvatting

In opdracht van J. Hollander heeft Laagland Archeologie een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het perceel Guisweg 55 te Zandijk in de gemeente Zaanstad. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande nieuwbouw op deze locatie. Het perceel ligt in een gebied met hoge archeologische waarde zoals aangeduid op de Provinciale en Gemeentelijke Cultuurhistorische Waardenkaart. Aangezien het bouwplan tot gevolg heeft dat er een oppervlakte van meer dan 50 m² over een diepte van meer dan 0,5 m wordt verstoord, dient er voor de aanvraag van een omgevingsvergunning onderzoek uitgevoerd te worden. Ten behoeve van het onderzoek is door het bevoegd gezag (gemeente Zaanstad) een Programma van Eisen opgesteld.

Conform de eisen in het PvE is er een proefsleuf over de lengte van het perceel, haaks op de Guisweg aangelegd. Tussen het maaiveld en het opgravingsvlak op gemiddeld 1,0 m onder het maaiveld bleek er een sterk geroerde bovenlaag aanwezig te zijn. De onderkant van de geroerde laag is niet bereikt vanwege de snelle toevoer van grondwater.

Gezien het voorkomen van bouwmaterialen en andere resten uit de tweede helft van de 20^e eeuw moet het perceel in het recente verleden tot een minimale diepte van meer dan een meter zijn vergraven. Daarbij is de oorspronkelijke top van het veen eveneens vergraven. De in het PvE te verwachten sporenlaag uit de 17^e en 18^e eeuw is daarbij, indien aanwezig geweest, ook geheel verstoord.

De conclusie uit het onderzoek is dat er op het perceel vanwege een vermoedelijk redelijk vlakdekkende recente verstoring geen archeologische sporen van bewoning of andere activiteiten van voor 1850 meer aanwezig zijn.

Het advies aan het bevoegd gezag luidt dat er vanwege de afwezigheid van archeologisch waardevolle sporen en materialen binnen het bereik van de bouwdiepte, geen archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd hoeft te worden.

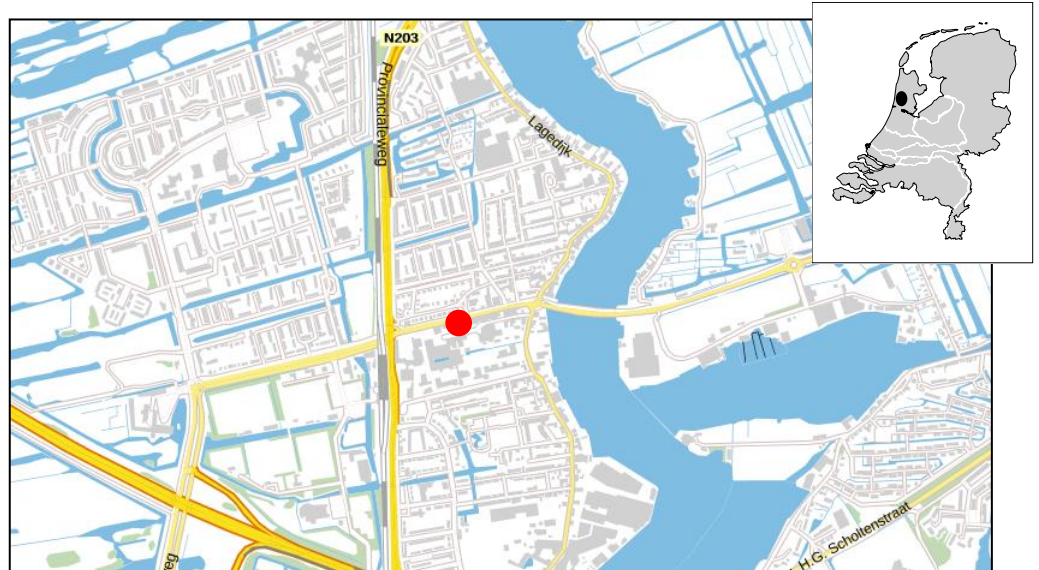
Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

De aanleiding voor het onderzoek is een bouwplan op het perceel aan de Guisweg 55. Het perceel ligt in een zone met een hoge archeologische waarde, zoals aangeduid op de Provinciale en Gemeentelijk Cultuur Historische Waardenkaart. Op grond van het Erfgoedverordening Zaanstad 2010 is archeologisch onderzoek nodig bij bodemingrepen dieper dan 50 cm en over een oppervlak groter dan 50 m². Gezien de omvang van de nieuwbouw op het perceel is daarom een archeologisch onderzoek nodig in het kader van de omgevingsvergunning.

Het onderhavige onderzoeksrapport dient te worden aangeleverd bij de vergunningaanvraag. Op basis van het oordeel van het bevoegd gezag over het onderzoek kan worden besloten of de vergunning verleend wordt.

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebiedsgegevens

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied (rode stip)

Het plangebied is gelegen aan de Guisweg 55 te Zaanwijk (gem. Zaanstad), zie onderstaande afbeelding en bijlage 5. Het betreft het kadastrale perceel *Gemeente Zaanwijk, sectie A, nr. 2581*.

Afbeelding 2: Kadastrale situatie

Het perceel heeft een omvang van 15 bij 13 meter met een totaal oppervlak van 195 m².

1.3 Administratieve gegevens

Objectgegevens plangebied	
Projectnaam	Inventariserend veldonderzoek – proefsleuven Guisweg 55
Plaats	Zandijk
Gemeente	Zaanstad
Provincie	Noord-Holland
Kaartblad	25B
Coördinaten hoekpunten	Noordwest : 115673/498322 Noordoost : 115686/498325 Zuidwest : 115676/498307 Zuidoost : 115689/498309
Oppervlakte perceel	ca. 195 m ²
Oppervlakte bouwblok	ca. 195 m ²
Onderzoeksaanmelding Archis2	3980887100
Uitvoerder	Laagland archeologie
Contactpersoon	J.A.M. Oude Rengerink
Opdrachtgever	J. Hollander
Bevoegd Gezag	gemeente Zaanstad
Uitvoeringsperiode onderzoek	4 december 2015
Beheerder en plaats documentatie	Laagland archeologie VOF, vestiging Ootmarsum
Auteur	J.A.M. Oude Rengerink Laagland archeologie VOF Cobbingstraat 27 7631 DA Ootmarsum +31 (0)655747240
	Hans.ouderengerink@laaglandarcheologie.nl
Autorisatie	: J.A.M. Oude Rengerink
<p>@ Laagland archeologie, 2015</p> <p>Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.</p> <p>Laagland archeologie VOF aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.</p>	

Tabel 1. Objectgegevens

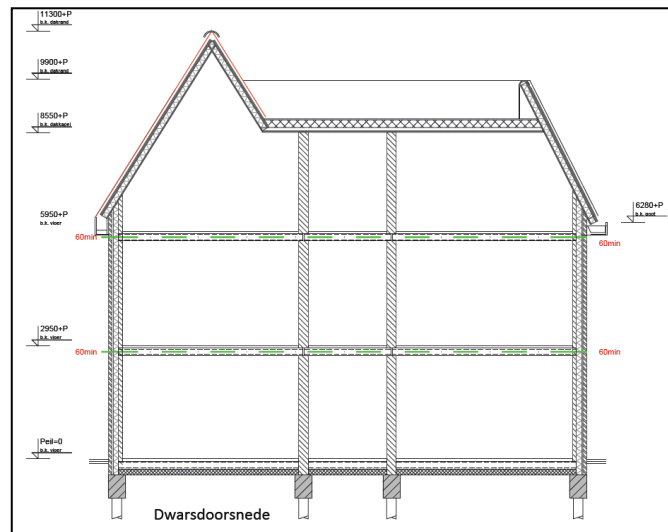
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik

Het plangebied ligt braak en is begroeid met gras en braamstruiken.

Afbeelding 3: Huidige situatie

Het bouwplan voorziet in de bouw van een appartementengebouw over nagenoeg het gehele oppervlak van het perceel. De bodemingrepen die zijn voorzien omvatten een sanering van de bovengrond, het slaan van heipalen en het aanbrengen van betonnen funderingsbalken op de heipalen. De onderkant van de funderingsbalken komt op circa 80 cm onder peil (het straatpeil = 0,28 – NAP).

Afbeelding 4: Dwarsdoorsnede van het nieuwe gebouw.

1.5 Onderzoeksdoel

Het inventariserend veldonderzoek – proefsleuven heeft tot doel de archeologische verwachting van dit gebied te toetsen. Op grond van het proefsleuvenonderzoek kan worden beoordeeld of er archeologische waarden aanwezig zijn en kan er, bij aanwezigheid daarvan, een waardering worden opgesteld. Op basis van het onderzoeksrapport dient het bevoegd gezag een selectiebesluit te nemen op basis waarvan de omgevingsvergunning afgegeven kan worden.

Hoofdstuk 2 Archeologische kenmerken

Hieronder volgt een korte beschrijving van de archeologische kenmerken van het gebied.

Geologie

De ondiepe geologische ondergrond bestaat uit een circa vier meter dik veenpakket dat gerekend wordt tot het Hollandveen laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Het veen is vanaf circa 3000 v. Chr. ontstaan op kwelder- en wadafzettingen van het Laagpakket van Wormer dat onderdeel is van de Formatie van Naaldwijk.

Gezien de aan de westzijde grenzende vlakken net buiten de bebouwde kom op de bodemkaart is het niet aannemelijk dat het veen overdekt is geweest met een klei- of zaveldek (zie bodem hieronder).

Bodem

Vanwege de ligging in de bebouwde kom is er geen directe informatie over het oorspronkelijke natuurlijke bodemprofiel. Wanneer gekeken wordt op de bodemkaart (bodemvisie Noord-Holland), zien we dat westelijk van de bebouwde kom de bodem bestaat uit waardveengronden waarop geen klei- of zaveldek is afgezet. Vrijwel zeker kan dit geëxtrapoleerd worden naar het plangebied. De top van het veen zal dan oorspronkelijk aan het maaiveld hebben gelegen en zal enige mate van veraarding hebben gekend.

Historische bodemverstoring

De bovenlaag van de bodem van het plangebied zal na de eerste bebouwing als gevolg van de bouw van een huis geroerd zijn en op het achterliggende erf vermoedelijk eveneens.

Afbeelding 5: Bebouwing op de kadastrale minuut uit ca. 1832 (bron: watwaswaar.nl)

Op de kadastrale minuutplan uit circa 1832 is er op het perceel waarschijnlijk al een huis aanwezig. Het zal dan vermoedelijk een voor de Zaanstreek kenmerkend houten huis zijn geweest. Het is niet helemaal bekend of en hoe vaak er nadien nog nieuwere huizen zijn gebouwd. De opdrachtgever, die uit de buurt afkomstig is, sprak van het "blauwe huisje" dat er altijd had gestaan. Op een foto uit het begin van de 20^e eeuw zien we een huis van een verdieping dat blijkens de bouwstijl uit het midden van de 19^e eeuw dateert.

Afbeelding 6: De Guisweg met helemaal links nog net het huis op het onderzochte perceel (bron: Historische Vereniging Koog-Zaandijk)

Afbeelding 7: De Guisweg met op de voorgrond het afgebroken huis op het onderzochte perceel (bron: Historische Vereniging Koog-Zaandijk)

Archeologische verwachting

In het veengebied, waarvan de veengroei rond circa 3000 voor Chr. begon, kan in theorie bewoning hebben plaatsgevonden in perioden waarin de veengroei tijdelijk stagneerde. Bekend is dat er onder andere in de Assendelfer Polder nederzettingen uit de IJzertijd zijn aangetroffen in het veen. Verder kunnen er vanaf de Late Middeleeuwen als het veen door de uitlopers van inbraakgeulen beter wordt ontwaterd en de veengroei stagneerd, veenterpen zijn aangelegd. Historisch gezien lijkt het erop dat in ieder geval al aan het begin van de 19^e eeuw er huizen langs de Guisweg (toen nog het Guispad) hebben gestaan. Mogelijk gaat deze bebouwing terug tot in de 17^e eeuw.

Op de Provinciale en Gemeentelijk Cultuurhistorische Waardenkaart ligt het perceel in een locatie van hoge waarde.

In het PvE wordt uitgegaan van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het aantreffen van resten van bebouwing uit de periode van de Middeleeuwen tot de Nieuwe Tijd. In het PvE wordt ten aanzien van de vlakaanleg gesteld dat dit moet worden aangelegd op de eerst, goed leesbare sporenlaag uit de 17^e en de 18^e eeuw, die naar verwachting op ongeveer 50 tot 70 cm onder het maaiveld ligt.

Te verwachten archeologische sporen en resten

Sporen: Houten en bakstenen funderingen, eventueel op heipalen. Mogelijk ook kelderfunderingen met keldervloertjes. Eventueel (veen-) terp lagen.

Vondstmateriaal: aardewerk, metaal, glas, hout, dierlijk bot en bouwmaterialen.

Hoofdstuk 3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek

Het veldonderzoek is uitgevoerd op basis van het Programma van Eisen van de Gemeente Zaanstad d.d. 8 oktober 2015. In het PvE is aangegeven dat er haaks op de Guisweg, over de lengte van het perceel, een proefsleuf van 2 meter breed aangelegd dient te worden. De proefsleuf kon volgens de puttenkaart in het PvE worden aangelegd, zij het dat deze vanwege de aanwezigheid van een peilbuis ongeveer een meter in westelijke richting is verplaatst.

De sleuf is uitgezet aan de hand van de hoekpunten van de zijmuren van de belendende panden. De sleuf is gegraven met een gladde bak van een 14 tons graafmachine tot een maximale diepte van circa 1 meter onder het straatpeil.

Het terrein was zeer drassig aan de voorkant vanwege een laagte. De graafmachine had moeite op daardoorheen het terrein op te komen. Op het terrein ligt veel rommel. Langs de achterzijde aan het oppervlak ligt een stalen buisleiding die gespaard is.

Bij het uitgraven van de sleuf werd gelijk al veel puin aangetroffen en bij verder verdiepen nog veel meer puin en andere rommel. Bij het aanleggen van de proefsleuf werd vanaf een diepte van circa 80 cm veel hinder ondervonden van het toestromende grondwater.

Vanwege het snel stijgende grondwater dat de sleuf snel blank deed staan is er geen vlakfoto gemaakt. Het documenteren van het profiel bleek ook lastig te zijn aangezien door de losse structuur van de bovenlaag met veel puin en andere rommel, het afsteken ervan lastig was. Derhalve is volstaan met het maken van een beschrijving en enkele wandfoto's.

3.2 Bodemopbouw

De bovenlaag bestaat uit een rommelig en heterogeen pakket waarin lagen grof zand en lagen verrommeld veen werden afgewisseld met sterk puinhoudende lagen. De onderkant van dit pakket werd tot op de onderkant van de sleuf niet bereikt. Gezien de aanwezigheid van veel verrommeld veen in de bovenlaag staat het vast dat de natuurlijke top van het veen sterk vergraven moet zijn. Gezien het voorkomen van bouwpuinresten uit de tweede helft van de 20^e eeuw tot op het vlakniveau in deze laag kon geconcludeerd worden dat het om een recent (tweede helft 20^e eeuw) geroerd grondpakket gaat. In afbeelding 7 is een foto van het profiel in het midden van de westelijke putwand weergegeven. Hierin is nog onder een rommelige bovenlaag een zandlaag (2) en een laag verrommeld veen te zien.

- 1 - zand, zwak siltig, zwak humeus, lichtgrijsbruin, matig fijn, sterk doorworteld. Opgebracht
- 2 - zand, zwak siltig, lichtgrijs/grijs, matig fijn. Opgebracht
- 3 - Veen, sterk zandig, met zandbrokken, zwart. Opgebracht

Afbeelding 8: Profiel in het midden van de westelijke sleufwand met lithologische beschrijving volgens NEN 5104/ASB

3.3 Archeologie

De diepteligging van het opgravingsvlak is bepaald op circa 85 cm diepte toen bij het begin van het aanleggen van de sleuf aan de zuidzijde een bakstenen vloertje werd aangetroffen. Aanvankelijk werd dit na het vrijleggen en schoonscheppen als een archeologisch spoor aangemerkt maar gaandeweg bleek het te gaan om een soort zachte betonstenen waarvan er een met het stempel 'FOLTU'. Omdat in het PvE is aangegeven dat alleen grondsporen van voor 1850 en eventueel latere relevante sporen en andere structuren onderzocht en

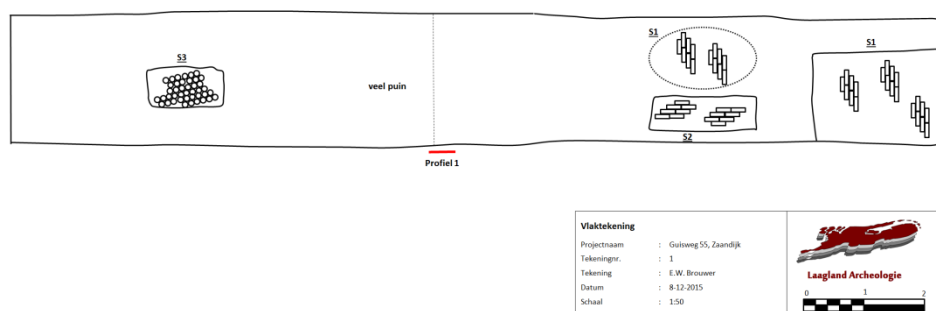
gedocumenteerd dienden te worden, zijn de resten van dit vloertje niet als een spoor gedocumenteerd. Bij het verder uitgraven op ongeveer dit niveau zijn nog wat resten van dit vloertje aangetroffen.

In de tweede helft van de sleuf, richting de Guisweg werd nog wat dieper gegraven tot circa 1,0 m diepte maar de onderkant van de puin- en rommellaag werd niet bereikt.

Aangezien de bodem van de proefsleuf nog in de puinhoudende bovenlaag lag werd besloten om het gehele vlak als een enkel spoor (spoor 1) aan te merken, namelijk als een 20^e eeuwse geroerde laag.

Sporen

De als spoor 1 aangeduide laag in het vlak bestond uit een heterogeen mengsel, soms met wat schonere grijze grofzandige laagjes en verrommelde veenlaagjes of veenklompen. Over het geheel was het een donkergrijze tot zwarte venige heterogene laag met veel puin (industriële bakstenen en puinbrokken met portlandspecie, industriële geglazuurde tegelfragmenten, betonnen stoeptegels en stoepranden, industriële dakpan (ook geglazuurd), stukken vuren of grenen bouwhout), plastic en plastic zandvormpjes, stukken plastic emmer, ijzerstaven en -buizen en enkele recente flessen. Opvallend was nabij de Guisweg nog een cluster van een flink aantal (25 tot 30) vurenhouten palen met een diameter van circa 10 cm. die zeer dicht aaneen geplaatst waren en circa 60 cm lang waren. Een aantal van de palen was rechthoekig (10 x 8 cm) in doorsnee. Deze palen staken door de puinlaag. Ze zijn vermoedelijk ook recent (20^e eeuw).

Afbeelding 9: Tekening van vlak 1

Vondsten

Er is geen eenduidig vondstmateriaal van voor 1850 aangetroffen. Zoals hierboven beschreven is er een veelheid aan recent en subrecent bouwpuin aangetroffen waaronder plastic. Gezien de recente ouderdom is dit materiaal in het veld niet geselecteerd voor uitwerking.

Afbeelding 10: Betonsteen van FOLTU

Een opmerkelijke waarneming is overigens nog een baksteen in het restant van het vloertje. Het betrof een zachte soort betonsteen met daarin het stempel "FOLTU". De afkorting is afkomstig van de NV FOLTU, voorheen Folkers en Co en Van Tubergen en Zoon. Het was een bedrijf in bouwmaterialen gevestigd in Amsterdam dat door een fusie van de genoemde bedrijven als een NV is verder gegaan. Blijkbaar werden er ook onder eigen naam dergelijke betonnen bakstenen verkocht. Gezien de aard van de baksteen, een soort betonsteen, ligt een datering in de 20^e eeuw voor de hand.

3.4 Interpretatie

Gezien het voorkomen van bouwmaterialen en andere resten uit de tweede helft van de 20^e eeuw moet het perceel in het recente verleden tot een minimale diepte van meer dan een meter zijn vergraven. Daarbij is de oorspronkelijke top van het veen eveneens vergraven. De in het PvE te verwachten sporenlaag uit de 17^e en 18^e eeuw is daarbij, indien aanwezig geweest, ook geheel verstoord.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

De conclusie uit het onderzoek is dat er op het perceel vanwege een vermoedelijk redelijk vlakdekkende recente verstoring geen archeologische sporen van bewoning of andere activiteiten van voor 1850 meer aanwezig zijn.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen uit het PvE

1. Het plangebied heeft een bodemkundige situatie die in archeologisch opzicht hoog scoort. Waar en tot hoe diep is de ondergrond door graafwerkzaamheden uit de 20^e eeuw verstoord?

De bodem in het plangebied is minimaal tot een diepte van 1,0 meter beneden het maaiveld verstoord. Dit geldt in ieder geval voor het middendeel van het perceel waar de proefsleuf is gegraven.

2. Welke archeologisch sporen en artefacten zijn aanwezig?

Er is alleen sprake van een over nagenoeg het gehele vlak aanwezig spoor (spoor 1) dat als een 20^e eeuwse verstoring wordt aangemerkt. Daarin zijn puin en overige materialen aanwezig die vooral in de tweede helft van de 20^e eeuw gedateerd kunnen worden.

3. Wat is de algemene datering van de archeologische resten?

Zie vraag 2.

4. Is er sprake van archeologische overblijfselen (funderingen, sloten, greppels, kuilen etc.) uit de periode Middeleeuwen en Post-Middeleeuwen of alleen maar Post-Middeleeuwen? Hierbij dient ook gelet te worden op de aanwezigheid van terpen.

Voor bovengenoemde overblijfselen zijn geen aanwijzingen aangetroffen.

5. Wat is de aard en de fysieke kwaliteit van de archeologische overblijfselen?

In relatie tot vraag 4: Voor zover deze eventueel aanwezig zijn geweest zullen ze geheel zijn verstoord en als zodanig niet meer van enige kwaliteit zijn.

6. Bevinden zich nog (afval)kuilen en sloten in het gebied? Hoe zijn deze geconstrueerd en wat is de samenstelling van eventueel botanisch materiaal van

de vulling van de bodems, van de kuilen en van de zijkanten/oevers van de 7. sloten?

Zie ook vraag 2. Er zijn geen (afval-)kuilen aangetroffen.

7. Zijn in de oevers van eventuele sloten en kuilen stortlagen met bewoningsafval van vóór 1800 aanwezig? Zo ja, waaruit bestaat dit materiaal en uit welke tijd dateert het?

Zie ook vraag 2 en 6. Evenmin zijn er aanwijzingen voor gedempte sloten aangetroffen.

8. Kunnen aparte vindplaatsen onderscheiden worden en zo ja wat is hun begrenzing?

Er is geen vindplaats aangetroffen.

9. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden, zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?

Op grond van de historische gegevens heeft er wel bebouwing gestaan die mogelijk tot in de 17^e eeuw teruggaat maar enigszins intacte sporen ervan zijn niet waargenomen

10. Wat is de datering of looptijd van de archeologische vondsten, tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij en wat is hun herkomst?

Er zijn geen archeologische vondsten uit het veld zijn geselecteerd vanwege de ontbrekende relevantie voor de vraagstelling.

11. In hoeverre vormt de realisatie van de geplande ontwikkeling, die de bodem mogelijk tot een diepte van 80 cm beneden maaiveld gaat verstoren, een bedreiging voor de archeologische waarden?

De realisatie van de voorgenomen nieuwbouw vormt geen bedreiging voor de archeologische waarden, gezien de conclusie dat die gezien de verstoringsdiepte van ruim een meter niet binnen het bereik van de bouwdiepte van 80 cm voor komen.

4.3 Advies

Het advies aan het bevoegd gezag luidt dat er vanwege de afwezigheid van archeologisch waardevolle sporen en materialen binnen het bereik van de bouwdiepte, geen archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd hoeft te worden.

Literatuur en bronnen

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. Staring Centrum Wageningen.

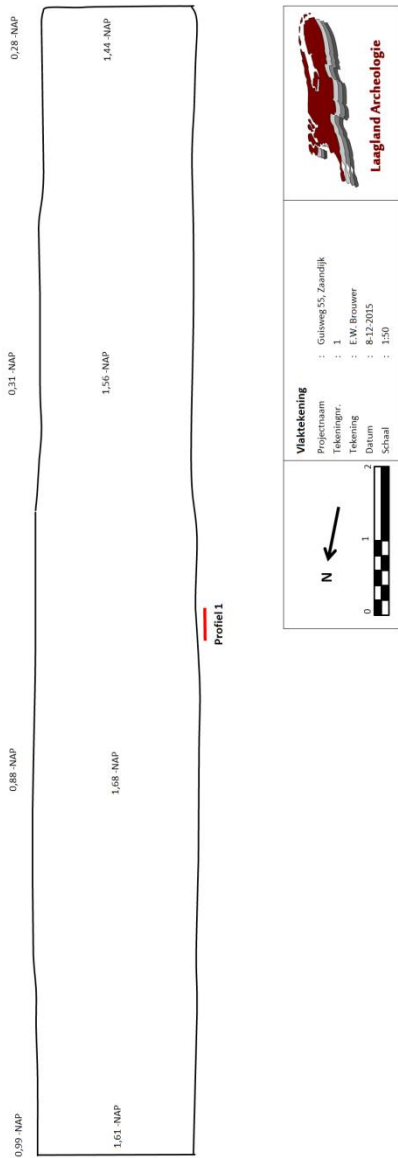
Bosch, J.H.A.,2008: Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.

Kleij, P. 2015. Programma van Eisen Guisweg 55. Zaanstad, Zandijk.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

BIJLAGE 1

Vlaktekening put 1

BIJLAGE 3

Vondstenlijst

Er zijn geen vondsten uit het veld geselecteerd